

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO

**GJYKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT**

Priština, dana 6. aprila 2023. godine
Br.ref.:AGJ 2148/23

PRESUDA

u

slučaju br. KI14/22

podnosilac

Shpresa Gërvalla

**Ocena ustavnosti
presude Rev. br. 409/2020 Vrhovnog suda Kosova
od 28. septembra 2021. godine**

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Gresa Caka-Nimani, predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednika
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sudija i
Nexhmi Rexhepi, sudija
Enver Peci, sudija

Podnosioci zahteva

1. Zahtev je podnela Shpresa Gërvalla, koju po ovlašćenju zastupa Ymer Bardhi, advokat u pravnoj kancelariji „Bardhi dhe Partnerët“, Priština (u daljem tekstu: podnositeljka zahteva).

Osporena odluka

2. Podnositeljka zahteva osporava presudu Vrhovnog suda Republike Kosovo Rev. br. 409/2020 od 28. septembra 2021. godine (u daljem tekstu: Vrhovni sud).

Predmetna stvar

3. Predmetna stvar je ocena ustavnosti osporene odluke, za koju se tvrdi da podnositeljki zahteva povređuje osnovna prava i slobode koje su zagarantovane članovima 3. [Jednakost pred zakonom] i 24. [Jednakost pred zakonom] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav) u vezi sa članom 14. (Zabrana diskriminacije) Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP) i članovima 1. i 2. Međunarodne konvencije o svim oblicima rasne diskriminacije, i članom 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] i 54 [Sudska zaštita prava] Ustava u vezi sa članovima 6 (Pravo na pravično suđenje) i 13 (Pravo na delotvorni pravni lek) EKLJP-a.

Pravni osnov

4. Zahtev je zasnovan na stavovima 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članovima 22. [Procesuiranje podnesaka] i 47. [Individualni zahtevi] Zakona o Ustavnom sudu Republike Kosovo br. 03/L-121 (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 32. [Podnošenje podnesaka i odgovora] Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik).

Postupak pred sudom

5. Dana 27. januara 2022. godine, podnositeljka zahteva je podnela zahtev Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).
6. Dana 10. februara 2022. godine, predsednica Suda je, odlukom [br. GJR.KSH 14/22], imenovala sudiju Selvete Gërxaliu-Krasniqi za sudiju izvestioca i Veće za razmatranje sastavljeno od sudija: Gresa Caka-Nimani (predsedavajuća), Bajram Ljati i Safet Hoxha.
7. Dana 14. februara 2022. godine, Sud je obavestio podnositeljku zahteva o registraciji zahteva. Istog dana, Sud je obavestio Vrhovni sud i Raiffeisen banku ad u svojstvu suprotne strane u vezi sa registracijom zahteva.
8. Dana 8. Decembra 2022. godine, Sud je razmatrao izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno je odlučio da razmatranje zahteva nakon dodatnih dopuna odloži za jednu od narednih sednica.
9. Dana 16. decembra 2022. godine, sudija Enver Peci je položio zakletvu pred predsednicom Republike Kosovo kada mu je i počeo mandat u Sudu.
10. Dana 23. februara 2023. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo preliminarne izveštaj koji je predložila sudija izvestilac i jednoglasno preporučilo Sudu prihvatljivost zahteva. Istog dana, Sud je većinom glasova odlučio da: (i) proglasi zahtev prihvatljivim; (ii) da utvrdi da presuda [Rev. br. 409/2020] od 28. septembra 2021. godine Vrhovnog suda nije u saglasnosti sa članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a; (iii) da proglasi nevažećom presudu [Rev. br. 409/2020] od 28. septembra 2021. godine Vrhovnog suda; i (iv) da vrati presudu [Rev. br. 409/2020] od 28. septembra 2021. Vrhovnog suda na ponovno odlučivanje u skladu sa presudom Suda.

11. U skladu sa pravilom 61 (Suprotno mišljenje) Poslovnika Suda, sudija Radomir Laban je pripremio suprotno mišljenje, koje će biti objavljeno uz ovu presudu.

Pregled činjenica

12. Dana 18. novembra 2011. godine, podnositeljka zahteva je tokom obavljanja svojih radnih obaveza kao blagajnik odeljenja KEK-a, filijala Kosovo Polje, usled pada na stepenice objekta Raiffeisen banke, filijala Kosovo Polje, zadobila telesne povrede.
13. Podnositeljka zahteva je neutvrđenog datuma podnela tužbu protiv Raiffeisen banke pred Osnovnim sudom u Prištini (u daljem tekstu: Osnovni sud) kojom je tražila naknadu za povredu koju je pretrpela u objektu Raiffeisen banke.
14. Neutvrđenog datuma, Raiffeisen banka je, u svojstvu tužene, dostavila odgovor na tužbeni zahtev podnositeljke zahteva, kojim je tražila da se njen tužbeni zahtev odbije kao neosnovan, budući da se nezgoda koju je pretrpela podnositeljka zahteva nije dogodila na njenom radnom mestu.
15. Dana 4. januara 2017. godine Osnovni sud je u presudi [C. br. 3134/11]:
 - I. Delimično usvojio tužbu podnositeljke zahteva i "za povredu zadobijenu na radnom mestu [6. februara 2012. godine] za 70% obaveze" kao naknadu za nematerijalnu štetu obavezala je Raiffeisen banku da joj isplati sledeće iznose: 7.000 evra na ime naknade za pretrpljeni fizički bol; 8.400 eura odštete za izazvani strah; 2450 eura odštete za telesno unakaženje; i 3.500 eura naknade zbog ograničenja opštih životnih aktivnosti;
 - II. Odbio tužbu podnositeljke zahteva kao neosnovanu „preko iznosa koji su dosuđeni kao u tački 1. izreke“ odnosno odbio je njene zahteve za naknadu štete: u iznosu od 12.000 eura za izazvani strah; u iznosu od 10.000 eura za nanetu fizičku bol, u iznosu od 3.500 eura za telesno unakaženje; iznos od 1.500 eura zbog ograničenja opštih životnih aktivnosti; iznos od 1.500 eura za pomoć treće osobe; iznos od 3.000 eura za ojačanu hranu i iznos od 2.000 eura za klimatsku rehabilitaciju; i
 - III. Obavezao je Raiffeisen banku da podnositeljki zahteva za dobreni deo potraživanja isplati i godišnju zakonsku kamatu, počev od [4. januara 2017. godine] do pune isplate, kao i troškove postupka u iznosu od 1.750,00 eura.
16. Osnovni sud je, kao rezultat sprovođenja dokaza izvedenih pred ovim sudom, zaključio da: *"Nije sporno da je [podnositeljka zahteva] 18.11.2011. godine povređena tokom redovnog radnog vremena na stepeništu objekta tužene, ali je sporna bila odgovornost za povredu. Uz priložene dokaze, kao što je izveštaj o nesreći na radu od 22.11.2011. godine, sud je utvrdio da je 18.11.2011. godine [podnositeljka zahteva] obavljala poslove blagajnika u okrugu Priština u Kosovu Polju kao radnik u redovnom radnom odnosu u Odeljenju za snabdevanje KEK-a u Prištini, u kom slučaju je povređena dok se spuštala niz spoljne stepenice zgrade ekspoziture Raiffeisen banke u Kosovom Polju, gde se okliznula i pala i zadobila je povrede. U cilju dokazivanja uzroka koji su doveli do povrede [podnositeljke zahteva] na njenom radnom mestu, kao materijalni dokaz, sud je doneo veštačenje zaštite na radu od 19.07.2015. godine koje je izradio veštak [H.N.]. Veštak zaštite na radu je ocenio da se vidi da je konstrukcija stepenica bila urađena po standardnim dimenzijama, ali je horizontalna površina stepenica na kojoj se treba stati sa cipelama bila klizava, te je tužena [Raiffeisen banka] bila dužna da stvori uslove radi sigurnosti tokom kretanja ljudi po stepenicama. Tužena [Raiffeisen banka] nije izvršila detaljnu procenu potencijalnog*

rizika tokom uticaja atmosferskih padavina kako bi preduzela neophodne mere da bi se sprečilo klizanje ljudi dok se kreću niz stepenice. Veštak je dodao da je svaki put kada postoje ovakvi atmosferski uslovi pravilo postavljanje ulazno-izlaznih znakova u objekat kako bi se povećao oprez prilikom hodanja. Zaključio je da zbog sigurnosti tokom hodanja nije dovoljno postaviti gumeni otirač određene površine i debljine samo na horizontalni deo pre ulaza, već se moraju uključiti i sve stepenice jer u ovom slučaju [podnositeljka zahteva] nije proklizala na horizontalnom delu ulaza-izlaza već se ista okliznula dok se spuštala niz stepenice i da su to propusti tužene jer nije preduzela potrebne mere da spreči klizanje ljudi pod uticajem atmosferskih kiša, dok su propusti [podnositeljke zahteva] ti što ona nije bila dovoljno pažljiva dok se spuštala niz stepenice, jer dok se spuštala niz stepenice nije koristila gelendere sa jedne ili druge strane da bi se držala rukom. Dakle, na osnovu ovih nalaza, veštak je zaključio da tuženi snosi primarnu odgovornost, a tužiteljka sekundarnu”.

17. Kao rezultat potvrde gore navedenog činjeničnog stanja od strane Osnovnog suda, potonji je utvrdio da je tužbeni zahte vpodnositeljke zahteva, koji se odnosi na odgovornost Raiffeisen banke i obavezu da joj nadoknadi povrede, potkrepljen članovima 173. i 174. u vezi sa članom 192. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Shodno tome, Osnovni sud je utvrdio da je Raiffeisen banka, u svojstvu tužene, odgovorna za naknadu štete podnositeljke zahteva „u iznosu od 70%, jer je iz izvedenih dokaza sud utvrdio da u konkretnom slučaju postoji zajednička odgovornost između podnosioca zahteva i [Raiffeisen banke].
18. Neutvrđenog dana, protiv navedene presude Osnovnog suda, Raiffeisen banka je podnela tužbu Apelacionom sudu zbog povredi odredaba parničnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja kao i zbog pogrešne primene materijalnog prava. Podnositeljka zahteva nije dostavila odgovor na žalbu Raiffeisen banke.
19. Apelacioni sud je dana 24. februara 2020. godine presudom [Ac. br. 1034/17]:
 - I. Odbio kao neosnovanu žalbu Raiffeisen banke, i potvrdio je presudu Osnovnog suda, ali je preinačio potonju u delu pravnog interesa odlukom da "se sudi sa zakonskom kamatom, kao što se radi sa sredstvima koja su deponovana u komercijalnim bankama Kosova, na rok od preko godinu dana, bez određene namene, počev od dana prijema presude prvostepenog suda, pa sve do konačne isplate."
 - II. Delimično usvojio kao osnovanu žalbu Raiffeisen banke i preinačio je presudu Osnovnog suda u tački I izreke ove presude, obavezujući Raiffeisen banku da podnositeljki zahteva nadoknadi „u ime nematerijalne štete sledeće iznose: za fizičke bolove, iznos od 3.500€, za strah, iznos od 3.200€ i za telesnu unakaženost, iznos od 1.200€, sa zakonskom kamatom, kao na sredstva položena u komercijalnim bankama Kosova, na period od više od od godinu dana, bez određene namene, počev od dana prijema presude prvostepenog suda, pa sve do konačne isplate, a sve to u roku od 15 dana od dana prijema ove presude, pod pretnjom izvršenja“.
 - III. Odbio kao neosnovan tužbeni zahtev podnositeljke zahteva u vezi s iznosima procenjenim prema tački II presude; i
 - IV. Tačka II izreke presude Osnovnog suda „koja se odnosi na odbijeni deo tužbenog zahteva [podnositeljke zahteva] ostaje neispitana“.

20. Apelacioni sud je u delu utvrđenom u tački I odredbe ovog suda ocenio da je pravni stav Osnovnog suda pravičan i zasnovan na zakonu i da isti nije obuhvaćen sa bitnim povredama odredbi parničnog postupka iz člana 182. st. 2. tač. (b), (g), o), (k) i (m) Zakona o parničnom postupku niti sa pogrešnom primenom materijalnog prava: „osim izmenjenog dela za koji je konstatovano da je prvostepeni sud je pogrešno primenio materijalno pravo, zbog čega je taj deo izreke pobijane presude morao biti izmenjem“.
21. Apelacioni sud je, u pogledu pravnog osnova tužbe podnositeljke zahteva, utvrdio da: „[...] kao što to i proizilazi iz spisa predmeta, kao i obrazloženja datog u pobijanoj presudi, takav osnov je dokazan na osnovu adekvatnih dokaza, konkretno kroz veštačenje odbrane na radu od 19.07.2015. od strane veštaka [H.N.], a koje se nalazi u spisima predmeta, koje je i pravilno obrazloženo u obrazloženju pobijane presude, u pogledu zaključka o objektivnoj odgovornosti na nivou od 70% [Raiffeisen banke] (prema članu 154. stav 2. i 3. ZOO-a koji je bio na snazi u vreme nezgode na radu). Takvo veštačenje, [Osnovni sud] je odredio u skladu sa odredbama člana 356 (i dalje), ZPP-a i podacima u istom, sud je, prema slobodnom uverenju, dao veru, i ova procena, koja u nedostatku bilo kakvih dokaza ili drugih stručnih nalaza koji bi u potpunosti isključili objektivnu odgovornost [Rajfajzen banke] za incident, ovaj drugostepeni sud ocenjuje kao pravičnu i zakonitu“.
22. Što se tiče iznosa naknade za "fizički bol, strah i telesna unakaženje" Apelacioni sud je delimično usvojio žalbu Raiffeisen banke kao osnovanu i shodno tome preinačio iznos koji je Osnovni sud dodelio sa obrazloženjem: „[...] isti, ocenjeni su kao veoma visoki, radi ispunjenja cilja materijalne satisfakcije oštećenog“. Po oceni Apelacionog suda, Osnovni sud nije pravilno primenio član 200. stav 2. ZOO. U kontekstu potonjeg, Apelacioni sud je ocenio da „odšteta mora biti adekvatna prirodi povrede, intenzitetu i trajanju doživljenog bola, kao i strahu oštećene strane, tako da naknada predstavlja olakšanje u savladavanju i prevladavanju posledica štete koju je u ovim slučajevima [podnositeljka zahteva] pretrpela u nesreći koja se dogodila, te da su u isto vreme stvarna i predstavljaju istinsku satisfakciju, onoliko koliko je to moguće, idući u skladu sa obimom društvenih ciljeva za nadoknadu štete“.
23. Protiv presude Apelacionog suda, Raiffeisen banka je 10. juna 2020. godine podnela reviziju Vrhovnom sudu zbog povrede odredbi parničnog postupka kao i pogrešne primene materijalnog prava.
24. Raiffeisen banka je u reviziji koja je bila dostavljena Vrhovnom sudu, između ostalog, tvrdila da: „Tužena Raiffeisen banka J.5.C smatra da je presuda koja je napadnuta ovom revizijom doneta u potpunoj suprotnosti sa odredbama Zakona o parničnom postupku i to u smislu člana 182.2 n) ZPP-a, koji jasno definiše da suštinska povreda odredaba parničnog postupka uvek postoji: „ukoliko presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati a posebno ukoliko je dispozitiv presude nerazumnjiv ili kontradiktoran, po sebi ili sa razlozima presude, ili ukoliko presuda nema uopšte razloga ili u njoj nisu uopšte navedeni razlozi odlučnih činjenica, ili su ti razlozi nejasni, ili kontradiktorni ili ukoliko o odlučnim činjenicama postoje protivurečnosti između onoga što se u razlogu presude navodi o sadržaju dokumenta ili zapisnika o podacima datim u postupku i samih tih dokumenata ili zapisnika“. S obzirom da je sud u oba slučaja opisivao i tretirao samo dokaze koje je predstavila tužilačka strana, a u isto vreme je u potpunosti zanemarivao činjenice i dokaze koje je iznela tužena strana, presude su jednostranog sadržaja i u suprotnosti su sa sadržajem samog predmeta“.
25. Dana 27. avgusta 2020. godine podnositeljka zahteva je dostavila odgovor na reviziju Raiffeisen banke, u kojem se osporavaju tvrdnje koje su navedene u reviziji, sa predlogom da se ista odbije.

26. Dana 28. septembra 2021. godine, Vrhovni sud je presudom [Rev. br. 409/2020] prihvatio reviziju Raiffeisen banke kao osnovanu i preinačio je presude Apelacionog i Osnovnog suda, odbijajući tužbeni zahtev podnositeljke zahteva kao neosnovan.
27. Vrhovni sud u svojoj presudi nije prihvatio kao osnovan pravni stav Osnovnog suda i Apelacionog suda u pogledu usvajanja tužbenog zahteva podnositeljke zahteva zbog pogrešne primene materijalnog prava, odnosno članova 173. i 174. u odnosu na član 192. stav 1. ZOO-a.
28. U vezi sa svojim gore navedenim nalazom, Vrhovni sud je obrazložio da:

"Vrhovni sud je iz spisa predmeta utvrdio da su [Osnovni sud] i [Apelacioni sud] na osnovu sprovedenih dokaza, u vezi sa utvrđenim činjeničnim stanjem, pogrešno primenili materijalno pravo, kad su delimično usvojili tužbeni zahtev [podnositeljke zahteva], i kada su obavezali [Raiffeisen banku] da nadoknadi [podnositeljki zahteva] štetu [...].

Pogrešna procena potvrđenog činjeničnog stanja od strane [Osnovnog suda] i [Apelacionog suda], sastoji se u pogrešnoj proceni izvedenih dokaza, zbog činjenice da je [Osnovni sud] kada je delimično usvojio tužbu, i [Apelacioni sud] postupajući po tužbi, u vezi sa proverom činjenice da li postoji odgovornost i obaveza [Raiffeisen banke] da nadoknadi [podnositeljki zahteva] štetu koju je pretrpela dana 18.11.2011. godine gde se [podnositeljka zahteva] spuštajući se na spoljnim stepenicama zgrade Raiffeisen banke, filijala u Kosovu Polju, okliznula i pala, i zadobila telesne povrede, u trenutku pada obavljala je poslove blagajnika u okrugu Priština u Kosovu Polju kao radnik u redovnom radnom odnosu u Odeljenju za snabdevanje KEK-a u Prištini, kada su temeljili presudu na mišljenju veštaka zaštite na radu [H.N.], a koje veštačenje u ovom slučaju nije bilo potrebno".

29. Vrhovni sud je u nastavku naveo da: "Vrhovni sud smatra da u ovom konkretnom slučaju odgovornost [Raiffeisen banke] nije dokazana u vezi sa povredama koje je zadobila [podnositeljka zahteva], a to je zbog činjenice da u spisima predmeta ne postoji policijski zapisnik koji opisuje nesreću koja se dogodila, niti izveštaj opštinske inspekcije, koji bi stvorio pregled činjenica koje bi bile važne za nesreću, kao što je da li je kritičnog dana bilo kiše, mraza, a i u kakvom su stanju bile stepenice na kojima se nezgoda dogodila, i da je tužena imala bilo kakav propust koji je doprineo izazivanju nezgode, takođe nije obezbeđeno da su dokazi pribavljeni neposredno po nastanku nezgode, ili nakon izmene činjeničnog stanja, promenom stanja stepeništa, činjenica koja nije sporna izjavama stranaka kao u spisima predmeta, nemoguće je dati objektivno mišljenje od strane bilo kojeg veštaka u vezi sa okolnostima kada se nezgode dogodila, a u konkretnom slučaju i dokaz o odgovornosti okrivljenog za nanošenje štete. Čak i ako uzmemo u obzir veštačenje veštaka zaštite na radu [H.M.], koje se nalazi u spisima predmeta, mišljenje ovog veštaka je zasnovano na hipotezama a ne na činjeničnom stanju, kao što je i sam veštak u pismenom veštačenju i izjavom na ročištu naveo da su ploče stepeništa promenjene nakon nezgode, a istovremeno se navodi da odgovornost tuženog proizilazi iz razloga što su stepenice bile klizave, iako za to nije dao razlog kako se došlo do ovog zaključka, koji ovaj sud ne može prihvatiti".
30. Naknadno, Vrhovni sud je takođe ocenio da: „[...] istim dokazima nije dokazana suštinska činjenica da je tužena odgovorna za prouzrokovanje štete, iz koje bi odgovornost postojala i obaveza naknade štete, i na taj način su se presude dve niže instance pogrešno zasnivale na odredbama člana 173. i 174. u vezi sa članom 192. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima“.

31. Vrhovni sud je zaključio da: „... [...] iz izvedenih dokaza u ovom predmetu, kao i iz spisa predmeta, nalazi se da nije dokazana osnovanost tužbenog zahteva [podnositeljke zahteva], pa stoga nema osnova da se tužbeni zahtev usvoji, a ovo je zbog činjenice da na osnovu priloženih dokaza nije dokazana objektivna odgovornost [Raiffeisen banke] za nanošenje povreda [podnositeljki zahteva]. [...] na osnovu člana 319. st. 1. Zakona o parničnom postupku, prema kojem je svaka stranka dužna da dokaže činjenice na kojima zasniva svoje potraživanje i svoje tvrdnje, kao i člana 322. ZPP-a, prema kojem, ako sud na osnovu dobijenih dokaza ne može sa sigurnošću utvrditi nijednu činjenicu, za postojanje činjenice će na kraju primeniti pravila o teretu dokazivanja, u konkretnom slučaju sud je odbio zahtev tužioca kao u izreci ove presude, u nedostatku postojanja dokaza koji bi dokazali osnovanost odbijenog tužbenog zahteva [podnositeljke zahteva]“.

Navodi podnositeljke zahteva

32. Podnositeljka zahteva tvrdi da je osporena presuda Vrhovnog suda doneta uz povredu njenih osnovnih prava i sloboda zagarantovanih članovima 3. [Jednakost pred zakonom] i 24. [Jednakost pred zakonom] Ustava u vezi sa članom 14. (Zabrana diskriminacije) EKLJP i članovima 1. i 2. Međunarodne konvencije o svim oblicima rasne diskriminacije i članovima 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] i 54. [Sudska zaštita prava] Ustava u vezi sa članovima 6. (Pravo na pravično suđenje) i 13. (Pravo na delotvorni pravni lek) EKLJP-a.
33. Podnositeljka zahteva, pozivajući se na član 214. stav 2. ZPP-a, navodi da se revizija ne može podneti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. U kontekstu ovoga, podnositeljka zahteva obrazlaže da Vrhovni sud, njegovu osporena presudu „zasniva na navodno pogrešnim nalazima redovnih sudova oba stepena, u vezi sa uvrđivanjem činjenica ili nepotpuno utvrđenim činjeničnim stanjem, sa konačnim utvrđivanjem da li postoji ili ne postoji odgovornost i obaveza tuženog da naknadi [podnositeljki zahteva] materijalnu i nematerijalnu štetu koju je pretrpela u nesreći od 18.11.2011. godine“.
34. U vezi sa odlukom Vrhovnog suda, kojom su preinačene presude Osnovnog i Apelacionog suda, podnositeljka zahteva navodi sledeće: „Vrhovni sud pobijanom presudom daje obrazloženja koja u pravnom smislu dovode u pitanje pasivni legitimitet tužene u ovom građanskom sporu, onda se postavlja pitanje: koja je bila pravna prepreka da Vrhovni sud PRIHVATI reviziju kao osnovanu, da IZMENI presude dva stepena redovnih sudova i da vrati predmet prvostepenom sudu na PONOVRNO RAZMATRANJE i PONOVRNO ODLUČIVANJE, i da se na taj način [podnositeljki zahteva] da prilika da preduzme neophodne radnje kako bi precizirala tužbeni zahtev, kako subjektivno, tako i objektivno“.
35. U nastavku, podnositeljka zahteva tvrdi da je osporena presuda Vrhovnog suda doneta „u suprotnosti sa međunarodnim konvencijama i univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, kao i zakonima protiv diskriminacije u Republici Kosovo“.
36. Nadalje, podnositeljka zahteva navodi da joj je Raiffeisen banka nanela nenadoknadivu materijalnu i nematerijalnu štetu.
37. Na kraju, podnositeljka zahteva ponavlja da je „uverena da pobijana presuda u sebi sadrži razradu i presudu predmeta koja se odnosi na pogrešno ili nepotpuno utvrđivanje činjeničnog stanja, za koje REVIZIJA nije dozvoljena [. . .]“.

38. Nadalje, podnositeljka zahteva tvrdi da: „*slučaj ove presude predstavlja nedostatak pravne sigurnosti i gubitak poverenja u pravosuđe, jer čak ne bi bila dobra sudska praksa da se osporena presuda dalje koristi kao izvor koji pomaže redovnim sudovima da pravilno tumače pravne norme, razvoj sudskog procesa i kvalifikaciju činjenica u svakom konkretnom slučaju na adekvatan način, a sve to u cilju povećanja kredibiliteta u pravosuđu i pravne sigurnosti uopšte, kao i valjanosti preporuka koja usmerava sudije u vezi sa standardima koje će sudovi garantovati tokom razvoja sudskih procesa ovakve ili slične prirode*“.
39. Na kraju, podnositeljka zahteva traži od Suda da odobri njen zahtev podnet Sudu.

Relevantne ustavne i zakonske odredbe

Ustav Republike Kosovo

Član 24 [Jednakost pred zakonom]

„1. Pred zakonom su svi jednaki. Svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije.

2. Niko se ne sme diskriminisati na osnovu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, političkog ili nekog drugog uverenja, nacionalnog ili društvenog porekla, veze sa nekom zajednicom, imovine, ekonomskog ili socijalnog stanja, seksualnog opredeljenja, rođenja, ograničene sposobnosti ili nekog drugog ličnog statusa.

3. Načelo jednakosti pred zakonom ne sprečava sprovođenje i usvajanje privremenih mera, neophodnih za zaštitu i napredak prava pojedinaca i grupa koje nisu jednake. Takve mere se mogu sprovoditi samo do ostvarenja cilja radi kojeg su uspostavljene“.

Član 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

„1. Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.

2. Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda“.

Član 54 [Sudska zaštita prava]

“Svako ima pravo na sudsku zaštitu u slučaju kršenja ili uskraćivanja nekog prava koje je garantovano ovim Ustavom, kao i pravo na efikasne pravne mere ukoliko se utvrdi da je pravo prekršeno“.

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Član 6 (Pravo na pravično suđenje)

„1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. Presuda se izriče javno, ali se novinari i javnost mogu isključiti sa čitavog ili jednog dela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, kada to nalažu interesi maloletnika ili zaštite privatnog života strana u sporu, ili kada to sud smatra izričito neophodnim zato što bi u posebnim okolnostima publicitet mogao naneti štetu interesima pravde“.
[...]

Član 13 (Pravo na delotvoran pravni lek)

„Svako čija su prava i slobode, priznata ovom konvencijom, narušena ima pravo na pravni lek pred nacionalnim vlastima, čak i onda kada su povredu ovih prava i sloboda učinile osobe u vršenju svoje službene dužnosti“.

[...]

ZAKON br. 03/L-006 O PARNIČNOM POSTUPKU

Član 182 (bez naslova)

182.1 Osnovno kršenje odredbi parničnog postupka postoji ukoliko sud tokom postupka nije primenjivao ili je primenjivao na nepravilan način neku odredbu ovog zakona, a ova je imala ili mogla da ima uticaj na donošenje zakonite i pravedne presude.

182.2 Suštinsko kršenje odredbi parničnog postupka postoji uvek:

[...]

n) ukoliko presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati a posebno ukoliko je dispozitiv presude nerazumnjiv ili kontradiktoran, po sebi ili sa razlozima presude, ili ukoliko presuda nema uopšte razloga ili u njoj nisu uopšte navedeni razlozi odlučnih činjenica, ili su ti razlozi nejasni, ili kontradiktorni ili ukoliko o odlučnim činjenicama postoje protivurečnosti između onoga što se u razlogu presude navodi o sadržaju dokumenta ili zapisnika o podacima datim u postupku i samih tih dokumenata ili zapisnika;

[...]

POGLAVLJE XIV VANREDNA PRAVNA SREDSTVA REVIZIJA

Član 211

211.1 Protiv presude drugostepenog suda, stranke mogu da podnesu reviziju u roku od trideset (30) dana od dana kada im je uručena presuda.

[...]

Član 212

O reviziji odlučuje Vrhovni sud Kosova.

[...]

Član 214

214.1 Revizija se može podneti:

a) zbog kršenja odredbi parničnog postupka iz člana 188 ovog zakona do kojeg je došlo u postupku drugostepenog suda;

b) zbog pogrešne primene materijalnog prava;

c) zbog prevazilažanja tužbenog zahtjeva ukoliko je ova nepravilnost učinjena u postupku vođenom na drugostepenom sudu.

214.2 Revizija se ne može podneti zbog pogrešnog ili nepotpunog konstatovanja faktičkog stanja.

214.3. Protiv presude donete u drugostepenom postupku kojom se potvrđuje presuda na osnovu priznanja , revizija se može podneti samo iz razloga navedenih u stavu 1. tačka 1 i 2 i stavu 2 ovog člana.

214.4 Protiv drugostepene presude kojom se potvrđuje prvostepena presuda , revizija se ne dozvoljava zbog kršenja odredbi parničnog postupka iz stava 1 tačka 1 ovog člana ukoliko njihovo postojanje uopšte nije pomenuto u žalbi, osim kada je reč o kršenju za koja se brine prema službenoj dužnosti drugostepeni sud i onaj revizioni.

[...]

Član 215 (bez naslova)

Revizioni sud razmatra napadnutu presudu samo u njenom revizijom pobijenom delu i samo u granicama uzroka navedenih u reviziji , ali brinući se prema službenoj dužnosti o primeni materijalnog prava i o kršenju odredbi parničnog postupka koje se odnose na sposobnost da se bude stranka i na pravilno zastupanje.

Član 224

224.1 Ukoliko revizionna komisija konstatuje da je materijalno pravo pogrešno primenjeno, presudom usvaja podnetu reviziju i menja pobijenu presudu.

224.2 Ukoliko revizionna komisija konstatuje da zbog pogrešne primjene materijalnog prava ,ili zbog kršenja proceduralnih pravila ,faktičko stanje nije potpuno potvrđeno i da iz tog razloga ne postoje uslovi za promenu pobijene presude, onda ona rješenjem usvaja reviziju i djelimično ili potpuno poništava prvostepenu i drugostepenu presudu ili samo drugostepenu presudu i stvar upućuje na ponovno suđenje istim ili drugim sudijama prvostepenog ili drugostepenog suda.

ZAKON O OBLIGACIJSKIM ODNOSIMA [OBJAVLJEN 30. MARTA 1978.]

Poddeo 5 Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne delatnosti Opšte Odredbe

Član 173 (Pretpostavka uzročnosti)

Šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, odnosno opasnom delatnošću smatra se da potiče od te stvari, odnosno delatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete.

Član 174 (Ko odgovora za štetu)

*Za štetu od opasne stvari odgovara njen imalac, a za štetu od opasne delatnosti odgovara lice koje se njom bavi.
Imalac se smatra posednikom stvari, kao i pravno društveno lice koje ima pravo raspolaganja, odnosno pravo privremenog korišćenja.*

[...]

II. OBIM NAKNADE MATERIJALNE ŠTETE

[...]

Član 192 (Podeljena odgovornost)

*Oštećenik koji je doprineo da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila, ima pravo samo na srazmerno smanjenu naknadu.
Kad je nemoguće utvrditi koji deo štete potiče od oštećenikove radnje, sud će dosuditi naknadu vodeći računa o okolnostima slučaja.*

Ocena prihvatljivosti zahteva

40. Sud prvo ocenjuje da li su ispunjeni uslovi o prihvatljivosti koji su utvrđeni Ustavom, propisani Zakonom i dalje predviđeni Poslovníkom.
41. U tom smislu, Sud se prvo poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, koji propisuju:

"1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom".

42. Sud se dalje poziva i na članove 47. (Individualni zahtevi), 48. (Tačnost podneska) i 49. (Rokovi) Zakona, koji propisuju:

Član 47 [Individualni zahtevi]

*"1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.
2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva".*

Član 48 [Tačnost podneska]

Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode sumu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori.

Član 49 [Rokovi]

Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku [...].

43. Što se tiče ispunjenja ovih uslova, Sud smatra da je podnositeljka zahteva: ovlašćena strana; osporava presudu Vrhovnog suda [Rev. br. 409/2020] od 28. septembra 2021. godine; naglasila je osnovna prava i slobode za koje navodi da su joj povređena; iscrpela je sva pravna sredstva koja su dozvoljena zakonom, i podnela je zahtev u skladu sa zakonski propisanim rokovima.
44. Sud takođe utvrđuje da zahtev podnositeljke zahteva ispunjava uslove prihvatljivosti propisane u stavu (1) pravila 39 (Kriterijum o prihvatljivost) Poslovnika. Isti se ne može proglasiti neprihvatljivim na osnovu uslova navedenih u stavu (3) pravila 39 Poslovnika.
45. Štaviše, i konačno, Sud ocenjuje da ovaj zahtev nije očigledno neosnovan kako je definisano stavom (2) pravila 39 Poslovnika, te ga stoga treba proglasiti prihvatljivim i treba se ispitati meritum istog.

Meritum zahteva

46. Sud podseća da su okolnosti konkretnog slučaja povezane sa činjenicom da je podnositeljka zahteva, tokom obavljanja svojih radnih obaveza kao blagajnik odeljenja KEK-a, filijala Kosovo Polje, dana 18. novembra 2011. godine usled pada na stepenice objekta Raiffeisen banke, filijala Kosovo Polje, zadobila telesne povrede. Neutvrđenog datuma podnositeljka zahteva je podnela nadležnom sudu tužbu protiv Raiffeisen banke putem koje je tražila naknadu za telesne povrede. Dana 4. januara 2017. godine Osnovni sud je u presudi [C. br. 3134/11] delimično usvojio tužbu podnositeljke zahteva i *"za povredu zadobijenu na radnom mestu za 70% obaveze"* kao naknadu za nematerijalnu štetu obavezala je Raiffeisen banku da joj isplati sledeće iznose: 7.000 evra na ime naknade za pretrpljeni fizički bol; 8.400 eura odštete za izazvani strah; 2450 eura odštete za telesno unakaženje; i 3.500 eura naknade zbog ograničenja opštih životnih aktivnosti. Kao rezultat žalbe Raiffeisen banke koja je bila podneta pred Apelacionom sudu, potonji je u presudi [Ac. br. 1034/17] od 24. februara 2020. godine odbio kao neosnovanu žalbu, i potvrdio je presudu Osnovnog suda, ali je i preinačio samo u delu zakonske kamate tako što je odlučio da je *"se sudi sa zakonskom kamatom, za sredstva deponovana u komercijalnim bankama Kosova, u periodu dužem od godinu dana, bez određene namene, počev od dana prijema presude prvostepenog suda, pa sve do konačne isplate"*. Kao rezultat revizije koju je Raiffeisen banka podnela Vrhovnom sudu, potonji je u presudi [Rev. br. 409/2020] prihvatio reviziju Raiffeisen banke kao osnovanu i preinačio je presude Apelacionog i Osnovnog suda, odbijajući tužbeni zahtev podnositeljke zahteva kao neosnovan.
47. Vrhovni sud svojom presudom: (i) nije prihvatio kao osnovan pravni stav Osnovnog suda i Apelacionog suda u pogledu usvajanja tužbenog zahteva podnositeljke zahteva zbog pogrešne primene materijalnog prava, odnosno članova 173. i 174. u odnosu na član 192. stav 1. ZOO; (ii) zaključio je da se pogrešna procena činjeničnog stanja od strane Osnovnog suda i Apelacionog suda *„sastoji od pogrešne procene izvedenih dokaza“* s obrazloženjem da je podnositeljka zahteva obavljala svoje dužnosti blagajnika u odeljenja KEK-a kao i da radno veštačenje nije bilo potrebno; (iii) ocenio da u ovom slučaju odgovornost Raiffeisen banke nije dokazana u vezi sa povredama koje je zadobila podnositeljka zahteva, obrazlažući da u ovom slučaju nedostaju relevantne činjenice; i (iv) kao rezultat ovoga, Sud je zaključio da na osnovu dokaza izvedenih u ovom predmetu i spisa predmeta, nije dokazana osnovanost tužbenog zahteva podnositeljke zahteva.

48. Podnositeljka zahteva je u svojem zahtevu podnetom Sudu navela: „[...] da pobijana presuda [Vrhovnog suda] u sebi sadrži razradu i presudu predmeta koja se odnosi na pogrešno ili nepotpuno utvrđivanje činjeničnog stanja, za koje REVIZIJA nije dozvoljena [...]”. U tom kontekstu, podnositeljka zahteva tvrdi da Vrhovni sud svoje obrazloženje za odbijanje tužbenog zahteva zasniva na pitanjima dokazivanja činjeničnog stanja procenom da li je tužena [Raiffeisen banka] odgovorna za pričinjenu štetu. Prema podnositeljki zahteva, Vrhovni sud je u ovom slučaju trebao predmet vratiti nižem sudu. U nastavku, podnositeljka zahteva precizira da: “[...] slučaj ove presude predstavlja nedostatak pravne sigurnosti i gubitak poverenja u pravosuđe, jer čak ne bi bila dobra sudska praksa da se osporena presuda dalje koristi kao izvor koji pomaže redovnim sudovima da pravilno tumače pravne norme, razvoj sudskog procesa i kvalifikaciju činjenica u svakom konkretnom slučaju na adekvatan način, a sve to u cilju povećanja kredibiliteta u pravosuđu i pravne sigurnosti uopšte, kao i valjanosti preporuka koja usmerava sudije u vezi sa standardima koje će sudovi garantovati tokom razvoja sudskih procesa ovakve ili slične prirode”.
49. Iz navedenih tvrdnji podnositeljke zahteva proizilazi da se tvrdnje navedene u njenom zahtevu odnose na prevazilaženje nadležnosti Vrhovnog suda da slučaj vrati na preispitivanje nižestepenim sudovima, a koje se u suštini odnose na kriterijume prava na zakonom ustanovljenog suda, što je zagarantovano stavom 2. člana 31. Ustava, a u vezi sa stavom 1. člana 6. EKLJP-a.
50. U okolnostima konkretnog slučaja, Sud će tvrdnje podnositeljke zahteva razmatrati iz ugla njenog prava na zakonom ustanovljenog suda, kao sastavni deo prava koje je zagarantovano članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, primenjujući i principe koji su utvrđeni kroz sudsku praksu ESLJP, u kom slučaju je Sud u skladu sa članom 53. [Tumačenje odredbi ljudskih prava] Ustava obavezan da: „osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava”.
51. ESLJP je dosledno naglašavao da princip sigurnosti zahteva da nakon što sudovi odluče o predmetu, njihovo donošenje odluka ne može biti dovedeno u pitanje (vidi predmete *Brumărescu protiv Rumunije*, br. 28342/95, presuda od 28. oktobra 1999. godine, stav 61 i *Guðmundur Andri Ástráðsson protiv Islanda* [br. [26374/18](#), presuda od 1. decembra 2020. godine, stav 237).
52. U tom aspektu i u cilju rešavanja tvrdnji podnositeljke zahteva, Sud će razraditi opšta načela u pogledu prava na zakonom ustanovljenog suda, a što je zagarantovano članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP, onoliko koliko je to i relevantno u okolnostima konkretnog slučaja, na način na koji bi se mogla oceniti primenjivost ovih članova, da bi kasnije nastavio i sa primenom ovih opštih principa u okolnostima konkretnog slučaja.
- I. U vezi sa tvrdnjom o povredi člana 31. Ustava, u vezi sa članom 6. EKLJP-a
- (i) Opšta načela u vezi sa pravom na "sud obrazovan na osnovu zakona" zagarantovano članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP kao i relevantne sudske prakse
53. Na osnovu navedenog, a u cilju ispitivanja zahteva podnositeljke zahteva u smislu njenog prava na zakonom ustanovljenog suda, Sud se prvo poziva na opšta načela utvrđena kroz sudsku praksu ESLJP-a, prema kojima, u svetlu načela vladavine prava, svojstveno sistemu EKLJP-a, jedan sud uvek mora biti obrazovan na osnovu zakona (vidi predmet ESLJP-a *Guðmundur Andri Ástráðsson protiv Islanda*, citiran iznad

paragraf 211) ili tačnije „sud osnovan u skladu sa zakonom (stavovi 229-230 u slučaju *Guðmundur Andri Ástráðsson protiv Islanda*).

54. U vezi sa navedenim, Sud ističe pojam „sud osnovan u skladu sa zakonom“. Prema ESLJP-u, "zakon" na osnovu kojeg se smatra da je "sud" osnovan" uključuje svaku odredbu zakona.
55. U principu, ESLJP je utvrdio da "sud karakteriše, u materijalnom smislu te reči, njegova sudska funkcija, odnosno odlučivanje o pitanjima iz svoje nadležnosti na osnovu proceduralnih pravila i njihovo razvijanje na način definisan zakonom" (vidi predmet ESLJP-a *Coëme i drugi protiv Belgije*, br. [32492/96](#) i još četvero drugih, presuda od 22. juna 2000. godine, stav 99).
56. Dakle, prema sudskoj praksi ESLJP-a "Zakon", prema značenju člana 6. stav 1. EKLJP-a ne znači samo zakonodavstvo o osnivanju i ovlašćenjima pravosudnih organa, već i svaku odredbu domaćeg zakonodavstva, koja bi, ako bi se prekršila, učinila da jedan ili više sudija koji učestvuje u razmatranju slučaja, nepravilnim. Drugim rečima, izraz „zakonom ustanovljen“ uključuje ne samo pravni osnov za samo postojanje „suda“ već i poštovanje posebnih pravila na osnovu kojih se njime upravlja (vidi slučaj ESLJP-a, *DMD Group, AS protiv Slovačke*, br. [19334/03](#), presuda od 5. oktobra 2010. godine, stav 59 i *Sokurenko i Strygun protiv Ukrajine*, br. [29458/04](#), 29465/04, presuda od 20. jula 2006. godine, stav 24).
57. ESLJP je, u principu, naglasio da je na prvom mestu „lokalni sud taj koji tumači odredbe lokalnog zakona, te da njihovo tumačenje ne treba dovoditi u pitanje osim u slučaju „flagrantnog kršenja“ zakonskih propisa (vidi predmet ESLJP-a, *Kontalexis protiv Grčke*, br. [59000/08](#), presuda od 31. maja 2011. godine, stav 39).
58. Prema sudskoj praksi ESLJP-a, Sud primećuje da je tvrdnja za nespojivost s pravom na "zakonom ustanovljenog suda" " ispitivana i ocenjivana u različitim kontekstima, kako u građanskom tako i u krivičnom aspektu člana 6. stav 1. EKLJP-a - uključujući, ali ne ograničavajući se na sledeće:
 - (i) Kada je sud doneo odluku van svoje nadležnosti (vidi slučaj *Coëme i drugi protiv Belgije*, gore citirano, stavovi 107-109 i *Sokurenko i Strygun protiv Ukrajine*, gore citirano, stavovi 26-28);
 - (ii) Kada je predmet dodeljen ili ponovno dodeljen određenom sudiji ili sudu (vidi slučaj *DMD Group AS protiv Slovačke*, gore citiran, stavovi 62-72; *Richert protiv Poljske*, gore citiran, stavovi 41-57);
 - (iii) U slučaju zamene sudije bez pružanja relevantnog obrazloženja kako je to i zatraženo u lokalnom zakonu (vidi slučaj *Kontalexis protiv Grčke*, gore citiran, stavovi 42-44);
 - (iv) U slučaju prećutnog obnavljanja sudijskog mandata na neodređeni period nakon isteka njegovog mandata i do ponovnog imenovanja (vidi slučaj *Guroy protiv Moldavije*, presuda, 11. oktobar 2006. godine, stav 37);
 - (v) U slučaju suđenja pred sudom čiji su članovi po zakonu bili diskvalifikovani da učestvuju u suđenju (vidi predmet *Lavents protiv Letonije*, gore citiran, stavovi 114-115);
 - (vi) U slučaju donošenja presude od strane veća koje se sastojalo od manjeg broja članova od zakonom definisanog (videti predmet *Momčilović protiv Srbije*, br. [23103/07](#), presuda, 2. april 2019. godine, stav 32).

59. U nastavku, Sud ističe da će, prilikom ispitivanja i procene tvrdnje podnositeljke zahteva, koja se u suštini odnosi na pravo na ustanovljen sud a što se u ovom slučaju odnosi na nadležnosti ili obavezu propisanu zakonom Vrhovnom sudu da u postupku revizije stvar vrati na preispitivanje nižestepenom sudu, primeniti utvrđena načela ESLJP-a u svojim slučajevima koji se odnose na prekoračenje zakonom utvrđene nadležnosti od strane suda.
60. Stoga će se Sud pozivati na predmet *Sokurenko i Strygun protiv Ukrajine*, koji se odnosi na slučaj kada su sudovi odlučivali u suprotnosti sa svojim nadležnostima koje su definisane zakonom.
61. U predmetu *Sokurenko i Strygun protiv Ukrajine*, čije su okolnosti bile povezane sa činjenicom da su podnosioci zahteva tvrdili da Vrhovni sud Ukrajine nije nadležan da potvrdi odluku Višeg privrednog suda, jer prema Zakoniku o Privrednom Postupku, ovaj sud nakon poništenja odluka Vrhovnog privrednog suda, može predmet vratiti na ponovno odlučivanje ili da poništi sve postupke. Prema ESLJP-u, nije postojala druga odredba koja bi proširila nadležnost Vrhovnog suda da donese takvu odluku. ESLJP je dalje naglasio da u vezi sa ovim predmetima Vrhovni sud nije dao nikakav razlog za donošenje takve odluke, prekoračujući svoju nadležnost, a što je rezultiralo namernim kršenjem Zakona o privrednom postupku i uspostavljanjem prakse u Vrhovnom sudu Ukrajine. Konačno, ESLJP je utvrdio da zbog toga što je Vrhovni sud prekoračio granice svoje nadležnosti, koje su jasno definisane Zakonikom o privrednom postupku, ovaj sud se ne može smatrati „zakonom ustanovljenim sudom” “ u smislu člana 6. stav 1. EKLJP.
62. Sud se takođe poziva na predmete *Veritas protiv Ukrajine*³ 9157/02, presuda od 13. novembra 2008. godine, *Bazalt Impeks, TOV protiv Ukrajine*, br. 39051/07, presuda od 1. decembra 2011. godine; i *AVIAKOMPANIYA ATI, ZAT protiv Ukrajine* br. 1006/07, presuda od 5. oktobra 2017. godine, u kojima je ocenjeno da su činjenične i pravne okolnosti iste kao u predmetu *Sokurenko i Strygun*, te je shodno tome u oba ova predmeta utvrđena povreda člana 6. EKLJP-a, kao rezultat povrede prava na zakonom ustanovljenog suda .

(ii) *Primena gore navedenih principa u okolnostima podnositeljke zahteva*

63. Sud podseća da je osporena presuda Vrhovnog suda od strane podnositeljke zahteva doneta u parničnom postupku kao rezultat revizije koju je podnela Raiffeisen banka protiv presude Apelacionog suda i presude Osnovnog suda. Kroz ove poslednje dve presude utvrđena je 70% odgovornost Raiffeisen banke za nanošenje štete podnositeljki zahteva i kao rezultat toga, njen tužbeni zahtev za naknadu materijalne štete je delimično usvojen.
64. Sud takođe podseća da je Vrhovni sud svojom presudom poništio presude Apelacionog suda i Vrhovnog suda odbijajući tužbeni zahtev podnositeljke zahteva za naknadu štete. Vrhovni sud je utvrdio da su sudovi niže instance pogrešno primenili materijalno pravo, ocenjujući da je pogrešno primenjeno činjenično stanje, te se kao rezultat ove procene ne može utvrditi odgovornost Raiffeisen banke za nanošenje štete.
65. Sud takođe podseća da podnositeljka zahteva u svom zahtjevu pred Sudom tvrdi da: (i) presuda Vrhovnog suda sama po sebi sadrži razradu i presudu u vezi sa pogrešnim ili nepotpunim utvrđivanjem činjeničnog stanja a u vezi sa čim, prema njenim tvrdnjama revizija nije dozvoljena i (ii) u ovom slučaju Vrhovni sud je trebalo da vrati predmet nižem sudu na ponovno odlučivanje, a ne da odlučuje u vezi sa njenim tužbenim zahtevom.

66. Kao što je gore razrađeno, Sud ponavlja da je predmet pitanja ocene ustavnosti osporene presude Vrhovnog suda ocena da li je ova presuda doneta u skladu sa nadležnošću ili obavezom Vrhovnog suda definisanom članom 224. ZPP-a, koja se u suštini odnosi na načelo zakonom ustanovljenog suda, kao jednu od primarnih garancija definisanih članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a..
67. Da bi nastavio sa procenom tvrdnji podnositeljke zahteva, Sud će razraditi pravni osnov, odnosno odredbe zakona koji se primenjuje, a kojima je utvrđena nadležnost Vrhovnog suda da odlučuje o postupku revizije.

Razrada relevantnih zakonskih odredbi u vezi sa pravnim lekom revizije

68. Sud u nastavku upućuje na relevantne zakonske odredbe koje se odnose na vanredni pravni lek reviziju kao i na nadležnost Vrhovnog suda da odlučuje po reviziji. Prvo, Sud primećuje da stav 1. člana 211. Zakona o parničnom postupku (u daljem tekstu: ZPP) utvrđuje da: „*Protiv presude drugostepenog suda, stranke mogu da podnesu reviziju u roku od trideset (30) dana od dana kada im je uručena presuda.*” Sa druge strane, član 212 precizira da o reviziji odlučuje Vrhovni sud.
69. U nastavku, Sud konstatuje da se kroz stav 1. člana 214. utvrđuju razlozi zbog kojih se revizija može podneti Vrhovnom sudu, odnosno utvrđuje se da se revizija može podneti:
- a) zbog kršenja odredbi parničnog postupka iz člana 188 ovog zakona do kojeg je došlo u postupku drugostepenog suda;
 - b) zbog pogrešne primene materijalnog prava;
 - c) zbog prevazilažanja tužbenog zahtjeva ukoliko je ova nepravilnost učinjena u postupku vođenom na drugostepenom sudu.
70. Takođe Sud napominje da stav 2. člana 214. propisuje: „*Revizija se ne može podneti zbog pogrešnog ili nepotpunog konstatovanja faktičkog stanja.*”
71. Nakon toga, Sud ističe član 224 ZPP-a. U stavu 1. člana određeno je da: „*Ukoliko reviziona komisija konstatuje da je materijalno pravo pogrešno primenjeno, presudom usvaja podnetu reviziju i menja pobijenu presudu.*” Sa druge strane, stavom 2 člana 224 propisano je da: „*Ukoliko reviziona komisija konstatuje da zbog pogrešne primjene materijalnog prava, ili zbog kršenja proceduralnih pravila, faktičko stanje nije potpuno potvrđeno i da iz tog razloga ne postoje uslovi za promenu pobijene presude, onda ona rješenjem usvaja reviziju i djelimično ili potpuno poništava prvostepenu i drugostepenu presudu ili samo drugostepenu presudu i stvar upućuje na ponovno suđenje istim ili drugim sudijama prvostepenog ili drugostepenog suda.*”

Procena suda

72. Sud prvo ističe da je vanredni pravni lek, odnosno revizija, u okolnostima ovog konkretnog slučaja, bila dozvoljena i da je Vrhovni sud razmotrio i odlučio u skladu sa svojim nadležnostima propisanim članovima 211. i 212. ZPP-a.
73. Međutim, Sud će, na osnovu opštih načela i relevantnih zakonskih odredbi koje se konkretno odnose na nadležnost Vrhovnog suda da odlučuje u revizijskom postupku, oceniti da li je osporenim presudom povređeno pravo podnositeljke zahteva na „zakonom ustanovljenog suda“, ili „sud osnovan u skladu sa zakonom“ kao jedno od bitnih načela ili kriterijuma prava na pravično i nepristrasno suđenje, zagarantovanog članom 31. Ustava, u vezi sa članom 6. EKLJP-a.

74. Samim tim, Sud će ispitati i proceniti da li je Vrhovni sud prilikom donošenja odluke u postupku revizije odlučio u skladu sa zakonom ili je prekoračio svoju nadležnost, odnosno stav 2 člana 224. ZPP. Ova procena Suda će se zasnivati na principima koji su utvrđeni kroz sudsku praksu ESLJP-a, konkretnije, Sud će se prilikom procene zahteva oslanjati na principe i nalaze ESLJP-a u relevantnoj sudskoj praksi koja se odnosi na slučajeve u kojima je sud prekoračenjem zakonom utvrđene nadležnosti prekršio kriterijum zakonom ustanovljenog suda u smislu člana 6. EKLJP.
75. Sud podseća da je članom 31. stav 2. Ustava propisano da: *2. Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda*“.
76. Sa druge strane, stav 1. člana 6. EKLJP propisuje da: *„Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]“*.
77. Sud u načelu ističe da pitanje da li je Vrhovni sud prekoračio svoju zakonom utvrđenu nadležnost ukidanjem presuda nižestepenih sudova i odbijanjem zahteva podnositeljke zahteva i da li to postavlja pitanja principa pravne sigurnosti, kao jedne od glavnih komponenti vladavina prava u demokratskom društvu.
78. Kao što je gore pomenuto, Sud ponavlja da će se prilikom ocenjivanja da li je Vrhovni sud prekoračio svoje nadležnosti definisane zakonom, pozvati na relevantnu sudsku praksu ESLJP-a, tačnije na slučaj *Sokurenko i Strygun protiv Ukrajine*, kroz koji je smatra da izraz „zakonom ustanovljenog suda“ ne pokriva samo pravni osnov za samo postojanje „suda“, već i njegovo donošenje odluka u skladu sa posebnim pravilima koja ga regulišu (stav 24. presude u predmetu *Sokurenko i Strygun protiv Ukrajine*).
79. U smislu zakona koji se primenjuje u ovom slučaju, Sud ponavlja da je pitanje nadležnosti Suda da odlučuje o reviziji definisano odredbama ZPP-a, odnosno članovima 211. do 224. ovog zakona. Tačnije, ove zakonske odredbe određuju pravni osnov za samo postojanje ili nadležnost Vrhovnog suda da odlučuje o postupku revizije. Do ove faze, ili u vezi sa nadležnošću Suda da odlučuje u smislu članova 212 do 224, Sud primećuje da je Vrhovni sud bio nadležan da odlučuje u postupku revizije. U tom smislu, Sud primećuje da je revizija koju je tužena strana podnela podneta zbog primene povreda odredaba parničnog postupka kao i zbog pogrešne primene materijalnog prava.
80. Tužena strana [Raiffeisen banka] je u reviziji precizirala da: *„[...] smatra da je presuda koja je napadnuta ovom revizijom doneta u potpunoj suprotnosti sa odredbama Zakona o parničnom postupku i to u smislu člana 182.2 n) ZPP-a, koji jasno definiše da suštinska povreda odredaba parničnog postupka uvek postoji: „ukoliko presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati a posebno ukoliko je dispozitiv presude nerazumnjiv ili kontradiktoran, po sebi ili sa razlozima presude, ili ukoliko presuda nema uopšte razloga ili u njoj nisu uopšte navedeni razlozi odlučnih činjenica, ili su ti razlozi nejasni, ili kontradiktorni ili ukoliko o odlučnim činjenicama postoje protivurečnosti između onoga što se u razlogu presude navodi o sadržaju dokumenta ili zapisnika o podacima datim u postupku i samih tih dokumenata ili zapisnika“ S obzirom da je sud u oba slučaja opisivao i tretirao samo dokaze koje je predstavila tužilačka strana, a u isto vreme je u potpunosti zanemarivao činjenice i dokaze koje je iznela tužena strana, presude su jednostranog sadržaja i u suprotnosti su sa sadržajem samog predmeta*“.

81. Bez obzira na ovu činjenicu, Sud ocenjuje da u smislu kriterijuma definisanog stavom 2. člana 31. Ustava, u odnosu na član 6. EKLJP-a, da sud mora biti zakonom ustanovljen, Sud ocenjuje da sudovi uopšteno i u konkretnom slučaju Vrhovni sud prilikom odlučivanja i obrazloženja mora da se pridržava svoje nadležnosti izričito definisane zakonom, u konkretnom slučaju odredbe ZPP-a. Ovo stoga što je pravo na zakonom ustanovljenog suda ili u skladu sa zakonom centralno obeležje pravičnog i nepristrasnog suđenja, jer se odnosi na samu suštinu prava, pa shodno tome, Sud smatra da je ocena i razmatranje da li je Vrhovni sud prilikom odlučivanja u ovom postupku revizije prekoračio svoju zakonsku nadležnost suštinski i primarno pre nego što se utvrdi da li su ispoštovane ili ne ostale procesne garancije definisane članom 31. Ustava, u odnosu na član 6. EKLJP-a.
82. Na osnovu gore navedenog, Sud podseća na obrazloženje Vrhovnog suda u kome se ističe da su: (i) Osnovni sud i Apelacioni sud delimično usvojili tužbeni zahtev podnosioca zahteva na osnovu veštačenja veštaka za zaštitu na radu, što je po sudu bilo nepotrebno i da je njegovo mišljenje *„zasnovano na hipotezama a ne na činjeničnom stanju“*; (ii) *„[...] i da u ovom konkretnom slučaju odgovornost [Raiffeisen banke] nije dokazana u vezi sa povredama koje je zadobila [podnositeljka zahteva], a to je zbog činjenice da u spisima predmeta ne postoji policijski zapisnik koji opisuje nesreću koja se dogodila, niti izveštaj opštinske inspekcije, koji bi stvorio pregled činjenica koje bi bile važne za nesreću, kao što je da li je kritičnog dana bilo kiše, mraza, a i u kakvom su stanju bile stepenice na kojima se nezgoda dogodila, i da je tužena imala bilo kakav propust koji je doprineo izazivanju nezgode, takođe nije obezbeđeno da su dokazi pribavljeni neposredno po nastanku nezgode, ili nakon izmene činjeničnog stanja, promenom stanja stepeništa, činjenica koja nije sporna izjavama stranaka kao u spisima predmeta, nemoguće je dati objektivno mišljenje od strane bilo kojeg veštaka u vezi sa okolnostima kada se nezgode dogodila, a u konkretnom slučaju i dokaz o odgovornosti okrivljenog za nanošenje štete (iii) na osnovu dokaza koje je sproveo Osnovni sud, odgovornost Raiffeisen banke za nanošenje štete podnosiocu zahteva nije dokazana, i kao rezultat toga, članovi 173. i 174. su pogrešno primenjeni u odnosu na stav 1. člana 192. ZOO-a; i (iv) kao rezultat nedokazanja odgovornosti Raiffeisen banke na osnovu sprovedenih dokaza, nije dokazana ni valjanost tužbenog zahteva podnositeljke zahteva.*
83. Sud primećuje da kao rezultat gore navedenih nalaza, da u ovom konkretnom slučaju, iz obrazloženja Vrhovnog suda, proizilazi da odgovornost tuženog nije bila dokazana, Vrhovni sud je odbio tužbeni zahtev podnositeljke zahteva kao neosnovan, pa su zbog toga poništene odluke donete od strane Osnovnog suda i Apelacionog suda, odbijanjem tužbenog zahteva podnositeljke zahteva u celini.
84. U nastavku, Sud takođe ističe da je Vrhovni sud, pre obrazloženja, ocenio da je: *„iz spisa predmeta utvrdio da su prvostepeni i drugostepeni sud, na osnovu sprovedenih dokaza, u vezu sa utvrđenim činjeničnim stanjem, pogrešno primenili materijalno pravo, kad su delimično usvojili tužbeni zahtev [podnositeljke zahteva], i kada su obavezali [Raiffeisen banku] da nadoknadi [podnositeljki zahteva] štetu detaljno opisano kao i izrekama prvostepene i drugostepene presude“*.
85. U vezi sa ovim poslednjim, Sud stavlja akcenat na stav 2. člana 224. ZPP-a, koji utvrđuje da ako Vrhovni sud utvrdi da: *„zbog pogrešne primjene materijalnog prava, ili zbog kršenja proceduralnih pravila, faktičko stanje nije potpuno potvrđeno i da iz tog razloga ne postoje uslovi za promenu pobijene presude, onda ona rješenjem usvaja reviziju i djelimično ili potpuno poništava prvostepenu i drugostepenu presudu ili samo drugostepenu presudu i stvar upućuje na ponovno suđenje istim ili drugim sudijama prvostepenog ili drugostepenog suda“*.

86. U tom smislu, Sud podseća na gore navedeni slučaj ESLJP-a *Sokurenko protiv Ukrajine* u kojem je ocenjeno da: „u ovom slučaju, Sud primećuje da na osnovu članova 111-18 Zakonika o privrednom postupku, Vrhovni sud, poništavajući odluku Vrhovnog privrednog suda, mogao je ili vratiti predmet na ponovno odlučivanje nižestepenom sudu ili je mogao obustaviti postupak (...). Umesto toga, potvrdio je odluku Apelacionog suda i takva radnja nije bila predviđena u Zakonu o krivičnom postupku, kao što je Vlada priznala u svojim zapažanjima [...] Sud [ESLJP] dalje napominje da nije postojala druga odredba koja bi proširila nadležnost Vrhovnog suda da donese takvu odluku. [...] (vidi stav 26. presude u predmetu *Sokurenko protiv Ukrajine*).
87. Takođe, čak i u slučaju podnositeljke zahteva, Sud ne primećuje da je Vrhovni sud dao bilo kakvo konkretno obrazloženje zašto vraćanje predmeta na ponovno suđenje radi preispitivanja ili saslušanja sudskih stranaka u vezi sa nalazima ovog suda pred nižestepenim sudovima nije bilo moguće prema ovom sudu.
88. Dakle, u smislu stava 2 člana 224 ZPP-a, Sud ocenjuje da je Vrhovni sud trebalo da vrati predmet na ponovno suđenje istim ili drugim sudijama Osnovnog suda ili Apelacionog suda.
89. Shodno tome, u smislu garancija definisanih stavom 2. člana 31. Ustava, u odnosu na član 6. EKLJP, garancija koje se odnose i na načelo pravne sigurnosti i pravilno sprovođenje pravde, Sud uzimajući u obzir prekoračenje ove nadležnosti određene stavom 2 člana 224 ZPP-a od strane Vrhovnog suda, smatra da odbijanjem tužbe podnositeljke zahteva ne dajući joj mogućnost da iznese svoje argumente i činjenice u vezi sa nalazima Vrhovnog suda koji se odnose na potvrđivanje činjeničnog stanja, njoj je uskraćen pristup pravdi. Vraćanje predmeta na ponovno odlučivanje, štaviše, moglo bi omogućiti sudskim strankama, a posebno podnositeljki zahteva, da u skladu sa načelom kontradiktornosti, zagarantovanim članom 31. Ustava, u vezi sa članom 6 EKLJP-a, imaju mogućnost da podnesu podneske i njihove argumente u vezi sa slučajem.
90. Iz ovoga proizilazi da Sud ne prejudicira meritum niti rezultat razmatranja tužbenog zahteva podnositeljke zahteva u smislu dokazivanja činjeničnog stanja i primene materijalnog prava od strane redovnih sudova i Vrhovnog suda.
91. Štaviše, Sud ponavlja da je Vrhovni sud imao nadležnost da odlučuje u vezi sa revizijom koju je podnela tužena strana. Međutim, u smislu stava 2. člana 224. ZPK-a, odredba ova koja se poziva na nadležnost Vrhovnog suda u kontekstu njegovog odlučivanja, Sud smatra da na osnovu konstatacije Vrhovnog suda da je kao rezultat pogrešne primene materijalnog prava pogrešno utvrđeno činjenično stanje, ovaj potonji trebao da vrati predmet nižestepenom sudu na ponovno suđenje.
92. Shodno tome, Sud u smislu člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, smatra da se Vrhovni sud, prekoračenjem svoje nadležnosti utvrđene zakonom, odnosno nadležnosti propisanestavom 2. člana 224. ZPP-a, isti se ne može smatrati zakonom ustanovljenim sudom prilikom donošenja odluke u postupku revizije u ovom predmetu.
93. Stoga, Sud nalazi da osporena presuda Vrhovnog suda [Rev. br. 409/2020] od 28. septembra 2021. godine, predstavlja povredu člana 31. Ustava, u vezi sa članom 6. EKLJP-a.

II. *Povodom tvrdnji koje se tiču povreda članova 3. i 24. Ustava, u vezi sa članovima 1. i 2. Međunarodne konvencije o svim oblicima rasne diskriminacije i člana 54. Ustava i 13. EKLJP-a*

94. Sud, kao rezultat svog zaključka o povredi principa zakonom ustanovljenog suda, zagaranovanog članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP, zaključuje da neće nastaviti sa odvojenim razmatranjem tvrdnji podnositeljke zahteva koje se tiču povreda članova 3. i 24. Ustava, u vezi sa članovima 1. i 2. Međunarodne konvencije o svim oblicima rasne diskriminacije i člana 54. Ustava i 13. EKLJP-a.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa članom 113.7. Ustava, članovima 20. i 47. Zakona i u skladu sa pravilom 59. (1) Poslovnika, na sednici održanoj dana 23. februara 2023. godine, većinom glasova:

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI zahtev prihvatljivim;
- II. DA UTVRDI da presuda Vrhovnog suda [Rev. br. 409/2020] od 28. septembra 2021. godine, nije u skladu sa članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- III. DA PROGLASI presudu Vrhovnog suda Kosova [Rev. br. 409/2020] od 28. septembra 2021. godine, ništavnom;
- IV. DA VRATI presudu Vrhovnog suda Kosova [Rev. br. 409/2020] od 28. septembra 2021. godine, na ponovno odlučivanje u skladu sa presudom ovog Suda;
- V. DA NALOŽI Vrhovnom sudu da, u skladu sa pravilom 66 (5) Poslovnika, do 23. avgusta 2023. godine, obavesti Sud o merama koje su preduzete za izvršenje presude Suda;
- VI. DA OSTANE posvećen ovom pitanju u skladu sa ovim nalogom;
- VII. DA DOSTAVI ovu presudu strankama i, u skladu sa članom 20.4 Zakona, objavi istu u Službenom listu;
- VIII. Ova presuda stupa na snagu odmah.

Sudija izvestilac

Selvete Gërxxhaliu-Krasniqi

Predsednica Ustavnog suda

Gresa Caka-Nimani

